

بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر فاصله اجتماعی (انزوا) در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد

شوشتر

نبی‌اله ایدر^۱

بهزاد حکیمی‌نیا^۲

تاریخ وصول: ۹۶/۱۰/۲۸

تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۲/۱۸

چکیده

امروزه حضوری شبکه‌های اجتماعی در زندگی اجتماعی شهروندان بخش جدایی ناپذیری از زندگی شده‌اند. هرچند نمی‌توان منکر برخی محاسن این شبکه‌ها شد، اما استفاده غیرمعمول از این شبکه‌ها پیامدهای نامطلوبی را برای جامعه و افراد به دنبال خواهد داشت. در همین راستا این پژوهش با هدف بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر فاصله اجتماعی (انزوا) در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر با روش توصیفی از نوع پیمایش انجام شده است. جامعه آماری پژوهش شامل همه دانشجویان عضو شبکه‌های اجتماعی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر هستند که حجم نمونه با استفاده از جدول لین و مورگان برای سطح اطمینان ۰/۰۹۵ و حداکثر پراکندگی به تعداد ۳۸۴ نفر برآورد شده و شیوه نمونه‌گیری نیز سیستماتیک چند مرحله‌ای است. نتایج حاصل از این بررسی نشان داده است که میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی اثر معناداری بر انزوای اجتماعی، شدت ارتباطات خانوادگی، عضویت در گروه‌های واقعی، اعتماد به اینترنت، بحران هویت و اختلال در شکل‌گیری شخصیت، تعارض ارزش‌ها و گسترش ارتباطات نامتعارف داشته‌اند، اما میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر اساس پایگاه اقتصادی- اجتماعی افراد تفاوت معناداری را نداشته، هرچند بر اساس جنسیت متفاوت بوده و مردان بیش از زنان از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند.

واژگان کلیدی: شبکه‌های اجتماعی، انزوای اجتماعی، ارتباطات خانوادگی، عضویت در گروه‌های واقعی.

۱- استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران.

۲- دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه شیراز، ایران. (نویسنده مسئول).

مقدمه

امروزه روابط اجتماعی انسان‌ها با توجه به همه جنبه‌های زندگی دستخوش تغییرات عمده‌ای شده است. به گونه‌ای که سطح روابط بسیار پیچیده و اصول حاکم بر آن ابعاد گوناگونی یافته است. اساس بحث جامعه‌شناسان بررسی رفتار و روابط بین انسان‌ها بوده است و این مسأله در آثار آنان انعکاس یافته است. با گذشت زمان، هر روز به پیچیدگی ابعاد روابط بین انسان‌ها افزوده می‌شود و اکنون بحث از روابط مجازی و غیر واقعی به جای روابط واقعی و ملموس مطرح است. پدیده‌های فراوانی عامل این فرایند هستند از جمله رسانه‌ها بیشترین سهم را دارند، تا جایی که رایزمن^۱ تسلط زیاد رسانه‌ها بر زندگی به فرایندی منجر می‌داند که از جامعه انبوهه‌های تنها می‌سازد. ما در عصر شبکه‌ها زندگی می‌کنیم (هانس^۲ و همکاران، ۲۰۱۱: ۱). عصری که در آن شکل‌گیری شبکه‌های گوناگون اجتماعی، شیوه‌های ارتباطی و اطلاع‌رسانی جدیدی به عرصه وسیع ارتباطات اجتماعی معرفی کرده است. سامانه‌های شبکه اجتماعی امروز از محبوب‌ترین اهداف این سال‌ها شده‌اند (کام‌اسکویر^۳، ۲۰۰۷: ۳). همچنین ظهور پدیده‌ای به نام اینترنت گردش اطلاعات را در سطح جهان شدت بخشیده است تا اواسط دهه ۹۰ اکثر شبکه‌های اجتماعی به اینترنت منتقل شدند. پیدایی صور نوین ارتباط در شبکه‌های بزرگ کامپیوتری زمینه فضاهای اجتماعی جدید شد و مجموعه گسترده‌ای از اجتماعات مجازی به وجود آورد. فضاهای بدون مرز که روابط اجتماعی را تحت تأثیر قرار می‌دهند. بدین سان فناوری‌های نوین اطلاعات، اقصی نقاط عالم را در شبکه‌های جهانی بر ساخته از ابزارهای به یکدیگر پیوند داده و ارتباطات کامپیوتری، مجموعه گسترده‌ای از اجتماعات مجازی را بوجود آورده است (دوران، ۱۳۸۱: ۳۱). همچنان که الگوهای ارتباطی به‌طور روزافزونی از مرزهای ملی فراتر می‌رود، آمار اتصال به اینترنت و کاربران آن به‌طور تصاعدی در حال رشد است. انتشار پرشتاب اینترنت، ماهواره و فناوری‌های دیجیتالی، ارتباط همزمان میان بخش‌های وسیعی از جهان را ممکن ساخته است. امروزه نقش رسانه‌ها و میزان نفوذ آنها در ساخت سیاسی جوامع بر کسی پوشیده نیست. برخی از نظریه‌پردازان ارتباطات معتقدند که امروز جهان در دست کسی است که رسانه‌ها را در اختیار دارد. نقش عمده رسانه‌ها در شکل‌دهی به افکار عمومی باعث شده که اهمیت رسانه‌ها تا این حد مورد توجه قرار گیرد. همزمان با محبوبیت شبکه‌های اجتماعی مطالعه ساختارها، روش‌ها، مزیت‌ها و تاثیرهای ارتباط در شبکه‌های اجتماعی اهمیتی فراوان یافته است. در دهه‌های اخیر علم شبکه‌ها گسترش یافته و به میدانی پیشرفته از تحقیق اجتماعی تبدیل شده است (لویز^۴ و همکاران، ۲۰۰۸: ۲). امروزه شبکه‌های اجتماعی سکان‌دار اقیانوس پرتلاطم اینترنت‌اند. شبکه‌هایی که مبتنی بر فناوری وب فعالیت داشته و با اجتماع‌گرایی مجازی نقش اساسی‌ای را در

1 Reisman

2 Hansen

3 ComScore

4 Lewis

بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر فاصله اجتماعی (انزوا) در دانشجویان . . .

معادلات رسانه‌ای جهان بازی می‌کنند. این وبسایت‌ها علاوه بر قابلیت شبکه‌سازی مجازی، امکان استفاده از فرصت‌های مختلف در فضای اینترنت را اعم از جست‌وجو، خواندن و به اشتراک‌گذاری اخبار، آپلود عکس و فیلم، نوشتن یادداشت‌ها و عضویت در گروه‌های مختلف، تحرک سیاسی فراهم کرده و این امر باعث اقبال کاربران اینترنتی به شبکه‌های اجتماعی شده است. فضای مجازی بسته به ساخت-های اجتماعی شکل می‌یابد و رشد فناوری، همگرایی رسانه‌ای و مسائل مربوط به آن، در شرایط اجتماعی گوناگون برون‌دادهای متفاوتی داشته است. طبق گزارش معتبر سایت «اینترنت ورد استیتز»^۱ (۲۰۰۹)، که مستند به آمارهای (ITU) اتحادیه بین‌المللی مخابرات راه دور^۲ است، ضریب نفوذ اینترنت در ایران، در ماه مارس ۲۰۰۸، معادل ۳۴/۹ درصد بوده، که برابر با ۲۳ میلیون نفر است. همچنین در این سایت، تعداد مشترکات اینترنت پرسرعت در ایران، در سپتامبر ۲۰۰۷، معادل ۴۶۵ هزار نفر گزارش شده است (یوسینفو^۳، ۲۰۰۸). این مساله از آنجا اهمیت می‌یابد که نوع ارتباطات در کشور ما با توجه به تعداد زیاد کاربران دچار دگرگونی ساختاری شده است و ارتباطات واقعی افراد هر روز بیشتر از دیروز مورد تهدید جدی قرار می‌گیرد. همچنین نتایج مطالعات سازمان ملی جوانان، در سال‌های ۱۳۷۶، ۱۳۸۱ و ۱۳۸۴ نشان می‌دهند بیشترین تعداد کاربران اینترنتی را جوانان ۱۸ تا ۲۸ ساله تشکیل داده؛ به طوری که در سال ۱۳۷۶، ۱۰ درصد در سال ۱۳۸۱، ۱۹ درصد و در سال ۱۳۸۴، ۲۹ درصد جوانان از اینترنت استفاده می‌کرده‌اند (پاک سرشت و نوری‌نیا، ۱۳۸۶: ۵۲). بر اساس گزارش خبرگزاری مهر (۱۳۹۴) بالغ بر ۸۵ درصد کاربران ایرانی در اینترنت عضو شبکه‌های اجتماعی هستند و ۵۰ درصد سایت‌های پربازدید در دنیا را شبکه‌های اجتماعی تشکیل می‌دهند. همچنین بر اساس گزارش جام‌جم آنلاین (۱۳۹۳) داده‌های نخستین بررسی فراگیر در میان اعضای بزرگترین شبکه اجتماعی بومی حاکی از آن است که دانشجویان با فراوانی ۴۱ درصد بیشترین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی را به خود اختصاص داده و در رده بعد کارمندان با فراوانی ۳۲ درصد قرار دارند (جام‌جم آن‌لاین، ۱۳۹۳). بنابراین می‌توان گفت جوانان در این پروسه آسیب‌پذیرترین اقشار جامعه هستند. همزمان با دسترس روز افزون و گسترده جوانان به اینترنت تغییراتی در روابط اجتماعی آنها ایجاد شده و اینترنت بخش مهمی از فعالیت‌های آموزشی، شغلی و فراغتی آنها را به خود اختصاص داده است. به این جهت این احتمال وجود دارد که بهره‌مندی از این پدیده بر نوع کنش‌ها، اولویت‌ها و جهت‌یابی آنها تأثیر داشته باشد، هر چه روابط نوجوانان و جوانان در جهان مجازی افزایش می‌یابد، دامنه روابط آنان در جهان واقعی کاسته می‌شود. کاستلز فواید اجتماعی اینترنت را در حوزه شبکه اجتماعی افراد به شرح ذیل بر می‌شمارد:

الف) حفظ پیوندهای ضعیف که در نبود اینترنت ممکن بود در تعادل میان ارزش ارتباط و تلاش لازم برای ملاقات فیزیکی (یا تماس تلفنی) از بین برود.

1 Internet Word Estates

2 International Telecommunications Union

3 Usinfo

ب) ایجاد پیوندهای ضعیف در گروه‌هایی مانند Seniro Nct که افراد پیر را به همدیگر برای مبادله ابزاری اطلاعات متصل می‌کند. این افراد به دنبال ساختن روابط شخصی و بلندمدت نیستند. آنان با همدیگر ارتباط برقرار می‌کنند، اما لزومی نمی‌بینند که هویت‌های خود را برای همدیگر افشا کنند. پ) حفظ پیوندهای قوی: روابط خانوادگی عصر حاضر در اثر تحرک جغرافیایی تغییر شکل خانواده متوسط تضعیف شده است. ایمیل نه تنها ابزاری آسان برای «در آن جا بودن» از فاصله‌ای دور است، بلکه این کار را بدون درگیر شدن در ارتباط عمیق که نیازمند انرژی عاطفی است، انجام می‌دهد. انرژی عاطفی همه روزه در دسترس نیست و از این جهت ایمیل ابزار کارآمدی برای پر کردن فاصله‌های زمانی ارتباط است (کاستلز^۱، ۱۳۸۱: ۱۲۸). بنابراین با گسترش این نوع از ارتباطات فضای واقعی ارتباط به طور جدی مورد تهدید قرار می‌گیرد و حاصل آن انزوای افراد از خانواده و اجتماع خواهد بود. همچنین در این راستا می‌توان انتظار داشت که مقوله‌هایی مانند شدت ارتباطات خانوادگی، عضویت در گروه‌های واقعی، اعتیاد به اینترنت، بحران هویت و اختلال در شکل‌گیری شخصیت، تعارض ارزش‌ها و گسترش ارتباطات نامتعارف میان جوانان از شبکه‌های اجتماعی متأثر باشد.

بنابر تعاریف شبکه‌های اجتماعی مجازی را می‌توان مرحله تکاملی رسانه‌های جمعی به شمار آورد که ظهور آنها از سال ۱۹۹۰ قابل پیگیری است (اسلاوکو^۲، ۲۰۰۹: ۵۲). ایجاد هویت شبکه‌ای، فرا زمان شدن بازخوردها، فرا مکان شدن، توسعه ارتباطات افقی، تعامل شبکه‌ای، تولید محتوا توسط کاربر و تقریباً رایگان شدن آن و... از جمله ویژگی‌های شبکه‌های اجتماعی هستند (هارتمن^۳، ۲۰۰۹: ۱۱). شبکه‌های اجتماعی فضای مناسبی را برای ارتباط بخشی و ایجاد گروه‌های بزرگ فراهم می‌کنند. نحوه تعامل افراد یک جامعه با یکدیگر، نوع شبکه روابطی که بین آنها شکل می‌گیرد، ارزش‌های حاکم بر این روابط و مهمتر از همه نحوه مشارکت افراد در این شبکه‌ها برای حل مشکلات متقابل و دستیابی به اهداف جمعی همواره مورد توجه اندیشمندان علوم اجتماعی قرار گرفته است (واسالو^۴ و همکاران، ۲۰۰۸: ۱۳). مفهوم شبکه اجتماعی نقش‌انگیزی مهمی در در تحقیق‌های اجتماعی ایفا می‌کند، بنابر تعریف پاتنام، سرمایه اجتماعی همان شبکه‌ها هستند (سانتوس و برت^۵، ۲۰۰۶: ۲۱۱). با توجه به اینکه امروزه پدیده شبکه اجتماعی در فضای مجازی بر مخاطبان تاثیر گذارتر شده و کاربران ایرانی نیز در این فضا به شکل فعال حضور دارند، و پیامدهای بعضاً منفی از اطلاعات موجود در این شبکه‌ها برای نظام اجتماعی و حتی سیاسی ایران آشکار شده است، لذا پدیده شبکه‌های اجتماعی امروزه به عنوان یک مسأله در نظام جمهوری اسلامی ایران مطرح می‌شود. چگونگی کاهش اقبال جوانان به این گونه شبکه‌ها که گاهی به

1 Castells

2 Slavko

3 Hartmann

4 Vasaloua

5 Santos & Barret

شکل سخت افزاری (فیلتر کردن این شبکه‌ها) و گاهی به صورت نرم افزاری با ترتیب دادن تحقیقات مستقل در این خصوص بوده است، در طی چند سال اخیر در دستور کار مدیران فرهنگی و امنیتی نظام قرار گرفته است. بنابراین بررسی تجربی کفایت تحلیلی نظریه‌های یاد شده در ایران برای بررسی پیامدهای اجتماعی استفاده از شبکه‌های اجتماعی ضروری به نظر می‌رسد. شبکه‌های مجازی را می‌توان به عنوان مفهومی نو ظهور در عرصه ارتباطات دانست. مفهومی که نیاز به شناخت دقیقتر نه تنها از سوی پژوهشگران این عرصه؛ بلکه از طرف کاربران عادی آن نیز دارد. شناختی که باید از آخرین سطح یک شبکه مجازی؛ یعنی خود فرد شروع شود تا فرصت‌های استفاده از این شبکه‌های مجازی را به تهدید تبدیل نکند. این شبکه‌ها می‌تواند شخصیت یا هویت مجازی هر فردی را شکل دهد و بر دیگر رفتارهای او تأثیر گذار باشد. با گسترش روز افزون شبکه‌های اجتماعی در اینترنت نظیر فیس بوک، تلگرام و توئیتر؛ احتمال مشارکت‌ها و کنش‌های اجتماعی در افراد افزایش یافته است، اما استفاده بی‌رویه و نیز محدود به محیط مجازی و نه لزوماً واقعی، تبدیل به معضلی برای عصر حاضر شده است. از زمانی که این تکنولوژی وارد زندگی انسان شده تا به امروز که به یک تکنولوژی بین‌المللی تبدیل شده است، علیرغم تمام محاسن و مزایای آن، یک سری دغدغه و نگرانی‌هایی را بر خانواده‌ها تحمیل نموده و انسجام درونی خانواده را مورد تهدید جدی قرار داده است. بررسی تأثیر بروز این پیامدها بر خانواده‌ها مسأله مهمی است که نیاز به پژوهش و بررسی دارد. بنابراین آنچه برای محقق اهمیت دارد، شناسایی اثرات اجتماعی استفاده از این شبکه‌ها در میان دانشجویان است که بیش از سایر اقشار در این شبکه‌ها فعالیت دارند. همچنین برای بررسی نظری و تئوریک پژوهش می‌توان از نظریه شبکه‌ها استفاده کرد. بر اساس رویکردهای نظری موجود شبکه‌های اجتماعی بسیار قدیمی هستند و از زمانی که کسی به کسی کمک کرده است، شبکه‌های اجتماعی، حتی اگر آشکار نبودند، وجود داشته‌اند. نخستین استفاده از اصطلاح «شبکه اجتماعی» به سال ۱۹۵۴ بر می‌گردد (واسرمن و فاست^۱، ۱۹۹۴). یک شبکه در بردارنده مجموعه‌ای از کنشگران یا گره‌ها همراه با مجموعه‌ای از پیوندها با گونه‌هایی خاص از رابطه (مثل دوستی) است که آنها را به هم وصل می‌کند. بافت پیوندها در شبکه، ساختاری خاص ایجاد می‌کند و گره‌ها موقعیت‌هایی را درون این ساختار اشغال می‌کنند. بیشتر دارایی نظری تحلیل شبکه‌ای اجتماعی، شامل توصیف ساختارهای شبکه (مثل جهان کوچکی بودن) و موقعیت‌های گره (مثل مرکزیت) و ارتباط دادن این دو به پیامدهای فردی و گروهی است. مهم است بدانیم، این محقق است که با انتخاب مجموعه‌ای از گره‌ها و گونه‌ای از پیوند، یک شبکه را تعیین می‌کند (بورگاتی و هالجین^۲، ۲۰۱۰). مفهوم نظری شبکه اجتماعی به عنوان مجموعه‌ای از اتصال‌های میان فردی که مزایای آتی شبکه‌ای جاگیری اجتماعی می‌تواند از میان آنها جریان یابد و نقش انگیزشی مهمی در تحقیق‌های اجتماعی ایفا می‌کنند

1 Wasserman & Faust

2 Borgatti & Halgin

(سانتوس و برت، ۲۰۰۶). هرچند که این شبکه‌ها در راستای تعمق ارتباطات و دوستی شکل گرفته‌اند، اما استفاده بی‌رویه از آنها در برخی کشورها مانند ایران باعث گسست در نظام اجتماعی شده‌اند و پیوندهای واقعی افراد را مختل کرده‌اند.

در همین ارتباط نتایج پژوهش‌های مربوط به استفاده صحیح از اینترنت می‌تواند به جامعه‌پذیری بهتر افراد، روابط صحیح اجتماعی و خانوادگی، استفاده بهینه از شرایط و امکانات، حل مسایل و آسیب‌های اجتماعی، رفع چالش‌های موجود در میان گروه‌های فرهنگی متعدد و پیامدهای منفی عضویت در گروه‌های مجازی منجر شود و این مهم ضرورت انجام این پژوهش را موجه می‌سازد. همچنین با پیشرفت تمدن و توسعه تکنولوژی گروه‌های فرهنگی متخصص‌تری به وجود می‌آیند که در نهایت به از هم پاشیدگی فرهنگی جوامع منجر می‌شود. از هم‌پاشیدگی فرهنگی زمانی پدیدار می‌شود که دو یا چند قشر چنان از هم جدا شوند که در عمل به فرهنگ‌های متمایز تبدیل گردند، یا فرهنگ در سطح گروه بالاتر به بخش‌های تقسیم شود که هریک به تنهایی نمایشگر یک فعالیت فرهنگی باشد (الیوت، ۱۳۶۹؛ عبدی و گودرزی، ۱۳۸۸: ۱۳۷). شبکه‌های اجتماعی نقش مهمی در از هم پاشیدگی فرهنگی و شکل‌گیری فرهنگ‌های جدید دارند. بنابراین هم‌نوایی با فرهنگی عمومی در جوامع یک نوع تضمین نظم اجتماعی آن جامعه است. بر اساس تعاریف هم‌نوایی یا هم‌رنگی، فرایندی است که طی آن، شخص احساس فشار خیالی یا واقعی از سوی گروه نسبت به خودش کرده و در نتیجه، رفتار خویش را تغییر می‌دهد (بیرو، ۱۳۸۰: ۶۲). این هم‌نوایی در مسایل فرهنگی فرد را در راستای پذیرش اجتماعی قرار داده و پذیرای فرهنگ و الگوهای عمومی آن قرار می‌دهد. در این راستا برای جامعه این مساله خیلی با اهمیت است که هم‌نوایی افراد با شبکه‌ها تهدید نشود و افراد از طریق شبکه‌ها به انزوای کشیده نشوند. لذا در این پژوهش، هدف محقق شناسایی ارتباط بین شبکه‌های اجتماعی با روابط اجتماعی دانشجویان در دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر است. البته لازم به ذکر است که شبکه‌های اجتماعی از زنجیره به هم پیوسته‌ای از صفحات تشکیل شده‌اند و اعضا می‌توانند در این محیط با دوستانشان در ارتباط باشند. از جذابیت‌های این محیط این است که کاربران می‌توانند دوستان و آشنایان قدیمی‌شان را در شبکه‌های اجتماعی بیابند، دوستان جدیدی پیدا کنند و همچنین دوستان خارج از این فضا را برای پیوستن به شبکه‌های اجتماعی دعوت کنند. امروزه شبکه‌های اجتماعی به سمت تخصصی‌تر شدن حرکت می‌کنند و می‌توانند فرصت‌های مناسب به منظور ارتباط را برای کاربران ایجاد کنند که در پس این ارتباط مجازی، ارتباط واقعی افراد به تحلیل می‌رود.

با توجه به مطالبی که ذکر گردید پژوهش حاضر به دنبال آزمون فرضیه‌های زیر می‌باشد:

۱- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان انزوای اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد.

۲- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان شدت ارتباطات خانوادگی دانشجویان رابطه

وجود دارد.

بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر فاصله اجتماعی (انزوا) در دانشجویان . . .

- ۳- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان عضویت در گروه‌های واقعی رابطه وجود دارد.
- ۴- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان اعتماد به اینترنت رابطه وجود دارد.
- ۵- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان بحران هویت و اختلال در شکل‌گیری شخصیت رابطه وجود دارد.
- ۶- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان تعارض ارزش‌ها رابطه وجود دارد.
- ۷- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان گسترش ارتباطات نامتعارف رابطه وجود دارد.
- ۸- میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر اساس جنسیت افراد متفاوت است.
- ۹- میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر اساس پایگاه اقتصادی-اجتماعی افراد متفاوت است.

ابزار و روش

روش تحقیق در مطالعه حاضر توصیفی از نوع پیمایشی است. روش پیمایش با توجه به اهداف تحقیق و پهنانگر بودن مطالعه انتخاب شده است. به لحاظ معیار زمان این تحقیق از نوع مقطعی و به لحاظ معیار ژرفایی، پژوهش از نوع پهنانگر است، واحد تحلیل فرد و سطح تحلیل خرد است. به منظور تدوین مبانی و چهارچوب نظری تحقیق پژوهش از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است. به منظور گردآوری داده‌ای مورد نیاز برای پاسخگویی به پرسش‌ها و آزمون فرضیه‌های تحقیق نیز از روش میدانی استفاده شده است. ابزار جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق پرسشنامه محقق ساخته است که در میان نمونه آماری تحقیق که همه دانشجویان عضو شبکه‌های اجتماعی در دانشگاه آزاد اسلامی توزیع شده است. به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش‌های آمار استنباطی استفاده شده و روش تجزیه و تحلیل اطلاعات با کاربرد نرم‌افزار Spss در دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی است. جامعه آماری پژوهش همه دانشجویان عضو شبکه‌های اجتماعی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر هستند که حجم نمونه با استفاده از جداول لین و مورگان برای سطح اطمینان ۰/۰۹۵ و حداکثر پراکندگی به تعداد ۳۸۴ نفر برآورد شده است. شیوه نمونه‌گیری نیز سیستماتیک چند مرحله‌ای است. قابلیت اعتماد یا پایایی پرسشنامه با ضریب آلفای کرونباخ بالای ۰/۷ شد که گویای قابلیت اعتماد به پرسشنامه پژوهش است.

یافته‌ها

توصیف آماری پژوهش در دو بخش متغیرهای جمعیت‌شناختی و متغیرهای اصلی پژوهش دسته‌بندی شده است. بر اساس نتایج حاصل از توصیف متغیرهای جمعیت‌شناختی میانگین سن پاسخگویان ۲۶ سال و در بحث جنسیت ۴۳/۴ درصد در دسته زنان و ۵۶/۶ درصد در دسته مردان قرار داشته‌اند. در مورد مقطع تحصیلی نیز ۱۲/۴ درصد پاسخگویان در مقطع دکتری، ۴۴/۲ درصد در مقطع کارشناسی ارشد و بقیه در مقاطع کارشناسی و کاردانی مشغول به تحصیل بوده‌اند. همچنین از کل

دانشجویان این دانشگاه ۵۵/۲ درصد علاوه بر تحصیل به مشاغل گوناگونی نیز اشتغال دارند. در رتبه‌بندی درآمدی، سطح درآمد "۵۰۰ تا ۷۰۰ هزار تومان" بیشترین فراوانی را هم در میان پاسخگویان (۴۴/۲ درصد) و درآمد بالای دو و نیم میلیون تومان در ماه با ۴/۵ درصد فراوانی کمتر فراوانی را داشته است. در مورد وضعیت مسکن ۴۸/۷ درصد دارای مسکن ملکی هستند و بقیه فاقد مسکن شخصی هستند و در خانه‌های رهنی و اجاره‌ای و حتی نزدیکان اسکان یافته‌اند. علاوه بر این، بیشتر پاسخگویان (۳۳/۳ درصد) متعلق به خانواده‌های ۴ نفره بوده‌اند. در مورد متغیرهای اصلی پژوهش نیز میانگین استفاده از شبکه‌های اجتماعی برای هر دانشجو ۲ ساعت و ۲۲ دقیقه در شبانه روز بوده است که در این میان سهم کانال پیام‌رسان تلگرام بیش از سایر شبکه‌ها بوده است. در ارتباط با متغیر میزان انزوای اجتماعی نمره به دست آمده بالاتر از میانگین مفروض بوده و همچنین میزان شدت ارتباطات خانوادگی دانشجویان سیر نزولی را در چندسال اخیر داشته است.

یافته‌های استنباطی

۱- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان انزوای اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد.

جدول (۱): تحلیل آماری ضریب همبستگی پیرسون رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان انزوای اجتماعی دانشجویان

ضریب همبستگی	جامعه آماری	برآورد
$r=0/650^{**}$	$N=384$	$sig=0/000$

با توجه به اعداد به دست آمده؛ یعنی سطح معناداری کمتر از ۵ درصد ($sig=0/000$) و ضریب همبستگی پیرسون مثبت ($r=0/650^{**}$) می‌توان این نتیجه گرفت که رابطه مستقیم و معنی‌داری بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان انزوای اجتماعی دانشجویان وجود دارد. به عبارت دیگر هرچقدر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر بیشتر باشد، به تبع آن میزان انزوای اجتماعی دانشجویان بیشتر خواهد بود. بنابراین این نتیجه نه تنها در نمونه آماری؛ بلکه قابلیت تعمیم به جامعه آماری را نیز دارد.

۲- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان شدت ارتباطات خانوادگی دانشجویان رابطه

وجود دارد.

جدول (۲): تحلیل آماری ضریب همبستگی پیرسون رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و شدت ارتباطات خانوادگی دانشجویان

ضریب همبستگی	جامعه آماری	برآورد
$r=-0/739^{**}$	$N=384$	$sig=0/000$

با توجه به اعداد به دست آمده؛ یعنی سطح معناداری کمتر از ۵ درصد ($sig=0/000$) و ضریب همبستگی پیرسون منفی ($r=-0/739^{**}$) می‌توان این نتیجه گرفت که رابطه معکوس و معنی‌داری بین

بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر فاصله اجتماعی (انزوا) در دانشجویان . . .

میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان شدت ارتباطات خانوادگی دانشجویان وجود دارد. به عبارت دیگر هرچقدر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر بیشتر باشد، به تبع آن میزان شدت ارتباطات خانوادگی دانشجویان کمتر خواهد بود. بنابراین این نتیجه نه تنها در نمونه آماری؛ بلکه قابلیت تعمیم به جامعه آماری را نیز دارد.

۳- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان عضویت در گروه‌های واقعی رابطه وجود دارد.
جدول (۳): تحلیل آماری ضریب همبستگی پیرسون رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان عضویت در گروه‌های واقعی

ضریب همبستگی	جامعه آماری	برآورد
$r = -0/521^{**}$	$N = 384$	$sig = 0/000$

با توجه به اعداد به دست آمده؛ یعنی سطح معناداری کمتر از ۵ درصد ($sig = 0/000$) و ضریب همبستگی پیرسون منفی ($r = -0/521^{**}$) می‌توان این نتیجه گرفت که رابطه معکوس و معنی‌داری بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان عضویت در گروه‌های واقعی توسط دانشجویان وجود دارد. به عبارت دیگر هرچقدر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر بیشتر باشد، به تبع آن میزان عضویت در گروه‌های واقعی کمتر خواهد شد و یا حداقل تمایل کمتری نسبت به رفت و آمدهای دوستانه دارند. بنابراین این نتیجه نه تنها در نمونه آماری؛ بلکه قابلیت تعمیم به جامعه آماری را نیز دارد.

۴- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان اعتیاد به اینترنت رابطه وجود دارد.
جدول (۴): تحلیل آماری ضریب همبستگی پیرسون رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان اعتیاد به اینترنت دانشجویان

ضریب همبستگی	جامعه آماری	برآورد
$r = 0/489^{**}$	$N = 384$	$sig = 0/000$

اعتیاد به اینترنت نوعی وابستگی جسمانی و روانی در فرد ایجاد می‌کند و وی نمی‌تواند برای ساعات طولانی از فضای مجازی دور باشد و اگر هم چنین موقعیتی پیش آید، از لحاظ روانی احساس کمبود می‌کند و آستانه تحمل‌اش پایین می‌آید. برای سنجش این متغیر تعدادی سوال مطرح شد، با توجه به اعداد به دست آمده؛ یعنی سطح معناداری کمتر از ۵ درصد ($sig = 0/000$) و ضریب همبستگی پیرسون مثبت ($r = 0/489^{**}$) می‌توان این نتیجه گرفت که رابطه مستقیم و معنی‌داری بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان اعتیاد به اینترنت دانشجویان وجود دارد. به عبارت دیگر هرچقدر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر بیشتر باشد، به تبع آن میزان اعتیاد به اینترنت دانشجویان بیشتر خواهد بود. بنابراین این نتیجه نه تنها در نمونه آماری؛ بلکه قابلیت تعمیم به جامعه آماری را نیز دارد.

۵- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان بحران هویت و اختلال در شکل‌گیری شخصیت رابطه وجود دارد.

جدول (۵) تحلیل آماری ضریب همبستگی پیرسون رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و بحران هویت و اختلال در شکل‌گیری

شخصیت دانشجویان		
برآورد	جامعه آماری	ضریب همبستگی
sig=۰/۰۰۰	N=۳۸۴	r=۰/۷۵۰**

با توجه به اعداد به دست آمده؛ یعنی سطح معناداری کمتر از ۵ درصد ($\text{sig}=۰/۰۰۰$) و ضریب همبستگی پیرسون مثبت ($r=۰/۷۵۰^{**}$) می‌توان این نتیجه گرفت که رابطه مستقیم و معنی‌داری بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان بحران هویت و اختلال در شکل‌گیری شخصیت دانشجویان وجود دارد. به عبارت دیگر هرچه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر بیشتر باشد، به تبع آن میزان بحران هویت و اختلال در شکل‌گیری شخصیت دانشجویان بیشتر خواهد بود. بنابراین این نتیجه نه تنها در نمونه آماری؛ بلکه قابلیت تعمیم به جامعه آماری را نیز دارد.

۶- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان تعارض ارزش‌ها رابطه وجود دارد.

جدول (۶) تحلیل آماری ضریب همبستگی پیرسون رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و تعارض در ارزش‌های دانشجویان

برآورد	جامعه آماری	ضریب همبستگی
sig=۰/۰۰۰	N=۳۸۴	r=۰/۶۶۶**

با توجه به اعداد به دست آمده؛ یعنی سطح معناداری کمتر از ۵ درصد ($\text{sig}=۰/۰۰۰$) و ضریب همبستگی پیرسون مثبت ($r=۰/۶۶۶^{**}$) می‌توان این نتیجه گرفت که رابطه مستقیم و معنی‌داری بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان تعارض در ارزش‌های دانشجویان وجود دارد. به عبارت دیگر هرچه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر بیشتر باشد، به تبع آن میزان تعارض در ارزش‌های دانشجویان بیشتر خواهد بود. بنابراین این نتیجه نه تنها در نمونه آماری؛ بلکه قابلیت تعمیم به جامعه آماری را نیز دارد.

۷- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان گسترش ارتباطات نامتعارف وجود دارد.

جدول (۷) تحلیل آماری ضریب همبستگی پیرسون رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و گسترش ارتباطات نامتعارف دانشجویان

برآورد	جامعه آماری	ضریب همبستگی
sig=۰/۰۰۰	N=۳۸۴	r=۰/۴۰۹**

بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر فاصله اجتماعی (انزوا) در دانشجویان . . .

گسترش ارتباطات نامتعارف با مجموعه سوالاتی سنجیده شده که در نگاه اول پاسخگو این حس را نمی‌کند که هدف سنجش گسترش ارتباطات نامتعارف است. بر همین اساس نتایج این فرض هرچند صورت نسبتاً ناخوشایندی دارند، اما مورد انتظار بود. با توجه به اعداد به دست آمده؛ یعنی سطح معناداری کمتر از ۵ درصد ($\text{sig}=0/000$) و ضریب همبستگی پیرسون مثبت ($r=0/409^{**}$) می‌توان این نتیجه گرفت که رابطه مستقیم و معنی‌داری بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان گسترش ارتباطات نامتعارف دانشجویان وجود دارد. به عبارت دیگر هرچه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر بیشتر باشد، به تبع آن میزان گسترش ارتباطات نامتعارف دانشجویان بیشتر خواهد بود. بنابراین این نتیجه نه تنها در نمونه آماری؛ بلکه قابلیت تعمیم به جامعه آماری را نیز دارد.

۸- میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر اساس جنسیت افراد متفاوت است.

جدول (۸): آزمون تفاوت میانگین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر اساس جنسیت دانشجویان

جنسیت	درصد فراوانی	میانگین	انحراف معیار	مقدار T	سطح معنی‌داری
زنان	۴۳/۴	۲/۲۰	۱۲/۳۵	۴/۲۶	۰/۰۰۶
مردان	۵۶/۶	۲/۴۵	۹/۳۴		
جمع	۱۰۰	۲/۲۲	۱۱/۷۷		

جدول فوق آزمون تفاوت میانگین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر حسب جنسیت افراد نمونه را نشان می‌دهد. با توجه به آمارهای موجود در این جدول، میانگین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بین زنان و مردان متفاوت از همدیگر است و مردان روزانه به طور میانگین حدود ۲۵ دقیقه بیش از زنان از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند. این تفاوت با توجه مقدار T (۴/۲۶) و سطح معناداری کمتر از ۵ درصد (۰/۰۰۶) نه تنها در حجم نمونه، بلکه در جامعه آماری نیز دارای تفاوت معنادار است. به عبارت دیگر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر اساس جنسیت متفاوت است.

۹- میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر اساس پایگاه اقتصادی-اجتماعی افراد متفاوت است.

جدول (۹): آزمون تفاوت میانگین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر اساس پایگاه اقتصادی-اجتماعی دانشجویان

پایگاه اجتماعی - اقتصادی	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	مقدار F	سطح معناداری
بالا	۶۹	۲۱/۴۲	۱۰/۱۷	۱/۱۱	۰/۳۴۷
متوسط رو به بالا	۹۷	۲۳/۶۹	۱۱/۳۵		
متوسط رو به پایین	۱۲۷	۲۲/۷۶	۱۱/۷۳		
پایین	۹۱	۲۰/۴۵	۱۰/۷۴		
جمع	۳۸۴	۲۲/۲۲	۱۲/۰۰		

جدول فوق آزمون تفاوت میانگین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر حسب پایگاه اجتماعی - اقتصادی افراد نمونه را نشان می‌دهد، با توجه به سطح سنجش دو متغیر در سطح ترتیبی و فاصله‌ای

آزمون F برای این فرضیه مناسب است. نتایج بدست آمده بر اساس آزمون F فرضیه فوق را رد نموده و تفاوت معناداری به لحاظ آماری بین میانگین‌ها را نشان نمی‌دهد. میانگین نمره استفاده از شبکه‌های اجتماعی در طبقه متوسط رو به بالا برابر (۲۳/۶۹) که بالاتر از میانگین سایر پایگاه‌هاست و این تفاوت فقط در نمونه بوده، چرا که با توجه به آزمون F با مقدار (۱/۱۱) و سطح معناداری بیش از ۰/۰۵ حداقل در سطح ۹۵ درصد معنی‌دار نیست. به عبارتی دیگر پایگاه اجتماعی - اقتصادی افراد با میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی دارای ارتباط معنادار نیست.

بحث و نتیجه گیری

امروزه بدون شک، یکی از مهمترین عواملی که بر فضای فرهنگی جامعه تاثیر می‌گذارد، فضای سایبری و اینترنتی است. امروزه اینترنت و فضای سایبری بخش عظیمی از سرگرمی‌ها، وبگردی، ارتباطات و بخش مهمی از اوقات فراغت افراد را پر می‌کند. حتی در حوزه پژوهشی هم بخش مهمی از فعالیت‌ها از طریق اینترنت صورت می‌گیرد و شیوه‌های ارتباطی جدید مراحل زندگی و فرهنگ افراد را تغییر داده‌اند. همچنین امروزه جاذبه اینترنت و پیوندهای گسترده مجازی باعث شده تا بسیاری از افراد به جای تعامل رو در رو با همدیگر اینترنت و شبکه‌های اجتماعی را به عنوان ملازمات ارتباطی بر گیرند. گسترده شدن این هم‌نشینی به مرور زمان تجربه شیرین در جمع بودن را از فرد می‌گیرد و می‌تواند به انزوای او از اجتماع و دوری از فرهنگ عمومی جامعه منجر شود. البته پدیده اینترنت و شبکه‌های اجتماعی دارای منافع فراوانی برای بشر بوده و هستند، اما در ورای این محاسن است که معایب آنها در بسیاری موارد نادیده گرفته شده و پیامدهای ناگواری از جمله گسیختگی اجتماعی را به دنبال خواهند داشت و اینترنت و فضای سایبری بخش عظیمی از سرگرمی‌ها، وبگردی، ارتباطات و بخش مهمی از اوقات فراغت افراد را پر می‌کند. حتی در حوزه پژوهشی هم بخش مهمی از فعالیت‌ها از طریق اینترنت صورت می‌گیرد. بنابراین استفاده بی رویه از آن می‌تواند پیامدهای نامطلوبی را برای جامعه به دنبال داشته باشد، چرا که شبکه‌های اجتماعی مجازی در تمام جوامع سرعت روبه رشدی داشته‌اند و جامعه ما ایران نیز از این رشد عقب نمانده است. از این رو این بررسی میدانی با وجود رویکردهای نظری موجود فرضیاتی مطرح کرده که نتایج نشان می‌دهد شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد دارای پیامدهای نامطلوبی بوده است.

در کل تفسیر نتایج کمی نشان داده است که رابطه مستقیم و معنی‌داری بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان انزوای اجتماعی دانشجویان وجود دارد. یعنی هرچقدر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر بیشتر باشد، به تبع آن میزان انزوای اجتماعی دانشجویان بیشتر خواهد بود. بنابراین عمده‌ترین پیامد نامطلوب را می‌توان این نکته دانست که استفاده زیاد از این شبکه‌ها باعث گسست فرد از جمع‌های خانوادگی و دوستانه شده و بیشتر در تنهایی

خود فرو می‌رود که این مساله در نهایت به ازهم گسیختگی کل نظام اجتماعی منجر می‌شود. در فرض بعدی رابطه معکوسی بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان شدت ارتباطات خانوادگی دانشجویان مشاهده شد. هرچند این فرض در راستای تایید نتیجه فرض اول است، اما این مساله نشان می‌دهد که اهمیت ارتباطات خانوادگی نسبت به گذشته کمتر شده و هرچند زمان بگذرد این وضعیت بدتر خواهد شد. در بررسی دیگر فرضیه نتایج نشان داد بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان عضویت در گروه‌های واقعی توسط دانشجویان رابطه معکوسی وجود دارد و ترجیح دانشجویان بیشتر گروه‌های مجازی تا گروه‌های واقعی است.

امروزه باتوجه به اینکه اجتماع‌گرایی مجازی جایگزین اجتماعات واقعی شده است، بسیاری از شبکه‌های مجازی علاوه بر قابلیت شبکه‌سازی مجازی، امکان استفاده از فرصت‌های مختلف در فضای اینترنت را اعم از جست‌وجو، خواندن و به اشتراک‌گذاری اخبار، آپلود عکس و فیلم، نوشتن یادداشت‌ها و عضویت در گروه‌های مختلف و حتی تحرک سیاسی فراهم کرده که این امر باعث شیوع پدیده‌ای به نام اعتیاد به اینترنت شده است. اعتیاد به اینترنت نوعی وابستگی جسمانی و روانی در فرد ایجاد می‌کند و وی نمی‌تواند برای ساعات طولانی از فضای مجازی دور باشد و اگر هم چنین موقعیتی پیش آید، از لحاظ روانی احساس کمبود می‌کند و آستانه تحمل‌اش پایین می‌آید. بنابراین نتیجه این فرض نشان داد که رابطه مستقیم و معنی‌داری بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان اعتیاد به اینترنت دانشجویان وجود دارد. به عبارت دیگر هرچه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر بیشتر باشد، به تبع آن میزان اعتیاد به اینترنت دانشجویان بیشتر خواهد بود.

در دیگر فرضیه پژوهش با توجه به اعداد به دست آمده می‌توان این نتیجه گرفت که رابطه مستقیم و معنی‌داری بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان بحران هویت و اختلال در شکل‌گیری شخصیت دانشجویان وجود دارد. به عبارت دیگر هرچه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر بیشتر باشد، به تبع آن میزان بحران هویت و اختلال در شکل‌گیری شخصیت دانشجویان بیشتر خواهد بود. چرا که جذابیت شبکه‌های اجتماعی اینترنتی از یک‌سو و تغییر رفتار جوانان در جوامع جهان سوم از سوی دیگر سبب می‌شود تا رابطه میان عضویت و حضور در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و تغییرات مربوط به هویت اجتماعی جوانان عضو به‌عنوان یک پرسش جدی برای پژوهشگران مطرح شود. با توجه به اینکه شبکه‌های اجتماعی مجازی محبوبیت کم نظیر و اصلی‌ترین مشغله کاربران اینترنت در جهان و ایران هستند و همچنین اینکه شبکه‌های اجتماعی مجازی خدمات و کارکردهای گسترده‌ای را در اختیار کاربران قرار می‌دهد و اینکه شبکه‌های اجتماعی مجازی تبدیل به محیطی شده‌اند که کاربران این توانایی را دارند که با هویت مستعار یا خود ساخته عضو شبکه‌های اجتماعی مجازی شوند و این توانایی را به کاربران می‌دهد که با افراد از فرهنگ‌ها و

هویت های مختلف و متعدد در ارتباط باشد به رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی و هویت اجتماعی رابطه تنگاتنگی خواهد بود که بدون شک این شبکه ها مسایل هویتی جوانان را به شدت تحت تاثیر قرار می‌دهد.

در دیگر فرضیه نتایج نشان داد که هرچقدر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر بیشتر باشد، به تبع آن میزان تعارض در ارزش‌های دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر خواهد بود و این تعارض در ارزش‌ها خودبخود نتایجی از جمله گسترش ارتباطات نامتعارف خواهد بود که موع فرض بعدی پژوهش بود. بر همین اساس نتایج این فرض نشان داد که رابطه مستقیم و معنی‌داری بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان گسترش ارتباطات نامتعارف دانشجویان وجود دارد. به عبارت دیگر هرچقدر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر بیشتر باشد، به تبع آن میزان گسترش ارتباطات نامتعارف دانشجویان بیشتر خواهد بود. در زمینه جنسیت نتایج نشان داد میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر اساس جنسیت متفاوت است. همچنین تفاوت میانگین استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر حسب پایگاه اجتماعی - اقتصادی تفاوت معناداری نبوده است و نتایج بدست آمده بر اساس آزمون F فرضیه فوق را رد نموده و تفاوت معناداری به لحاظ آماری بین میانگین‌ها را نشان نمی‌دهد.

منابع

- ابراهیم آبادی، حسین. (۱۳۸۸). الگوی استفاده از اینترنت؛ محیط یادگیری و بافت فرهنگی و اجتماعی. فصلنامه تحقیقات فرهنگی، شماره ۷، صص ۹۷-۱۱۸.
- امیرپور، مهناز؛ گریوانی، مریم. (۱۳۹۳). تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی جوانان، فصلنامه دانش انتظامی خراسان شمالی، سال اول، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۳، ۲۳-۳۹.
- بشیر، حسن؛ افراسیابی، محمدصادق. (۱۳۹۲). شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی جوانان، فصلنامه ره آورد نور، شماره ۶۰، تابستان ۱۳۹۲، ص ۲.
- بیرو، آلن. (۱۳۸۰). فرهنگ علوم اجتماعی، ترجمه‌ی باقر ساروخانی، تهران: نشر کیهان، چاپ چهارم.
- پاک سرشت، سلیمان و حسین نوری نیا. (۱۳۸۶). بررسی پیامدهای کاربرد فراغتی اینترنت بر رفتارهای فراغتی جوانان تهرانی، فصلنامه انجمن ایرانیان (مطالعات فرهنگی و ارتباطات)، شماره ۳.
- چمنی، امیررضا. (۱۳۸۵). اعتیاد به اینترنت در یزد. فصلنامه اصول بهداشت روانی، ۳۰، صص ۲۲-۳۵.
- دوران، بهزاد. (۱۳۸۱). تأثیر فضای سایبرنتیک بر هویت اجتماعی، رساله دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه تربیت مدرس.
- رحمتی، محمد مهدی. (۱۳۸۴). هویت اجتماعی و مصرف کالاهای فرهنگی غیر مجاز، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- عبدی، عباس؛ گودرزی محسن. (۱۳۸۸). تحولات فرهنگی در ایران، تهران: نشر علم، چاپ اول.
- فهیم، محمد تقی. (۱۳۹۲). شبکه‌های اجتماعی در دنیای مجازی، فرصت‌ها و تهدیدها، (فیس بوک آکنده از قوت‌ها و مفسده‌ها)، ماهنامه پیام انقلاب، شماره ۷۶.
- قانع، عفت. (۱۳۹۲). بررسی اعتماد در شبکه‌های اجتماعی تحت وب، ماهنامه عصر فناوری اطلاعات، شماره ۹۲، آبان ۱۳۹۲، ص ۷۰.
- کاستلز، امانوئل. (۱۳۸۰). عصر اطلاعات، اقتصاد، جامعه و فرهنگ، ترجمه احمد علی خان و افشین خاکباز، تهران، طرح نو.
- ملک احمدی، حکیمه. (۱۳۸۹). تبیین اعتیاد به اینترنت در بین کاربران کافی‌نت‌های شهر شاهین شهر. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مطالعات زنان، دانشگاه اصفهان.
- محمدپور، سارا؛ آزادی‌نژاد، محمدرضا. (۱۳۹۲). بررسی تأثیر رسانه‌های الکترونیکی (اینترنت) در ایجاد شکاف بین فرزندان و والدین تهرانی، مطالعات رسانه‌ای، دوره ۸، شماره ۳ (پیاپی ۲۲)، پاییز ۱۳۹۲، صفحه ۱۱۱-۱۲۲.

- محمدی‌جو، امیر. (۱۳۹۲). نقش اینترنت بر انزوای اجتماعی در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، مطالعات رسانه‌ای، دوره ۸، شماره ۳ (پیاپی ۲۲)، پاییز ۱۳۹۲، صفحه ۲۷-۳۸.
- یزدخواستی، بهجت، عدلی پور، صمد و کیخائی، الهام. (۱۳۹۲). حوزه عمومی و گفتگو در فضای مجازی شبکه‌های اجتماعی (بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر گفتگوی میان فرهنگ‌ها)، نشریه مطالعات فرهنگ و ارتباطات، سال ۱۴، شماره ۲۱، بهار ۱۳۹۲.

- Borgatti, S. P. & Haljin, D. S. (2010). Network Theorizing. *Defense*, 19 (1).
- Buccafurri, Francesco. Gianluca Lax, Antonino Nocera, Domenico Ursino. (2014). Moving from social networks to social internetworking scenarios: The crawling perspective, *Information Sciences*, Volume 256, 20 January 2014, Pages 126-137.
- ComScore. (2007). ComScore media Matrix releases top to 50 web ranking for July, Retrieved from www.ComScore.com/press.
- Ellison, Nicole B. Charles Steinfield, Cliff Lampe. (2007). The Benefits of Facebook "Friends:" Social, Capital and College Students' Use of Online Social Network Sites, *Journal of Computer-Mediated Communication* Volume 12, Issue 4, Article first published online: 23 AUG 2007.
- Frenzen Alex. (2000) "does the internet make us lonely" *European Sociological Review*. vol 16 no 4, 427-438.
- Hansen D. L. Shnedirman, B., & Smith M. A. (2011). Analyzing Social media network with nodexL insights from a connected word.
- Hartmann, Maren (2009), The Changing Urban Landscapes of Media Consumption and Production, *European Journal of Communication*.
- Lews, K., Kufman, J., Gonzalez, M., Wimmer, A. & Cristakis, N. (2008). Tastes, ties, and time: A new Social network datasets using facebook.com, *Social network* 30, pp.60-67.
- Santos, P., & Barret, C. B. (2006). Why and who to samples social network. Retrieve from <http://www.saga.cornel.edu/wp211.pdf>.
- Sharmeen, Fariya. Theo Arentze, Harry Timmermans. (2014). An analysis of the dynamics of activity and travel needs in response to social network evolution and life-cycle events: A structural equation model, *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, Volume 59, January 2014, Pages 159-171.
- Slavko, Splichal, (2009), New' Media, 'Old' Theories Does the (National) Public Melt into the Air of Global Governance? *European Journal of Communication*.
- Usinfo. (2008). Retrieved From. <http://usinfo.state.gov/xarchives/display>.
- Vasaloua, Asimina, Adam Joinsona, Tanja Ba' nzigerb, Peter Goldiec, Jeremy Pittd, (2008), Avatars in social media: Balancing accuracy, playfulness and embodied messages, *Int. J. Human-Computer Studies* 66 (2008) 801-81.
- Wasserman, S., Faust, K., (1994). *Social Network Analysis: Methods and Applications*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Zhou, J., Shin, S., J. Brass, D., J., Choi, J., & Zhang, Z. (2009). Social networks, personal values & Creativity: evidence for Curvilinear and interaction effects, *journal of applied psychology*, 94 (6), 1544-1552.